

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ EĞİTİMLERİNDE GEZİ-GÖZLEM METODUNUN YERİ VE ÖNEMİ

Aslı AYTAÇ*

ÖZ

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde gezi gözlem metodunun yeri ve önemi araştırılmıştır. Bu amaçla öğrencilere bir anket uygulanmıştır ve veriler SPSS 16 programında çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre gezi gözlem metodunun sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde coğrafya konularını anlamayı kolaylaştıran bir etken olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu yöntemin öğrencilerin sosyal bilgiler eğitimi içerisinde yer alan coğrafya derslerindeki başarısını arttırmada önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gezi gözlem, Sosyal Bilgiler, Coğrafya, Öğretmen adayı, Eğitim-öğretim

THE PLACE AND IMPORTANCE OF THE FIELD TRIP METHOD FOR THE SOCIAL SCIENCE TEACHER CANDIDATES EDUCATION

ABSTRACT

In this study, the place and importance of the field trip method situation and importance in the education of the social science teacher candidates was investigated. For that purpose, a questionnaire was applied to the students and data was analysed by means of SPSS 16 statistical program. According to the results in the research, the field trip method is identified as a factor that facilitates the comprehension of geography topics in social sciences teacher candidates' education. Moreover, this method has enhanced the student success about the geographical subjects in social sciences education. It has been made firm that this method has an important role about it.

Keyword: Field trip, Social Sciences, Geography, Teacher candidate, Education-teaching

* Arş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı. e-posta; aslaytac@gmail.com

GİRİŞ

İnsanın yaşadığı yeri tanıyabilmesi, orada bulunan her unsuru tek tek inceleyip analiz etmesi, gözlemlemesi ile mümkündür. Ancak bu şekilde insan, yaşanılan yerlerin fiziksel ve beşeri özelliklerini ezber yoluna gitmeden bilincine taşır. Bu doğrultuda öğrencilerin okul yaşantıları süresince müfredat programları çerçevesinde almış oldukları pek çok derste gezi-gözlem metodundan yararlanmaları, onlara ezberden uzak bir öğrenmenin kapılarını açacaktır.

Öğretmen adaylarının öğrenim yaşantılarının ilkökul ve ortaokul dönemlerinde sosyal bilgiler derslerinde, özellikle coğrafya ile ilgili konularda ve yine lise ve üniversite eğitimlerinde coğrafya derslerini öğrenirken edindikleri bilgileri daha kalıcı hale getirmek için ne ölçüde gezi gözlem metodundan yararlandıkları merak konusu olmuştur. Bu çalışmada gezi-gözlem metodunun, sosyal bilgiler içerisinde yer alan coğrafya konularının öğretimi ve öğrenimindeki yeri ve önemine değinilecektir.

Gezi gözlem metodu nedir?

Gezi gözlem yöntemi “eğitim amaçlarını gerçekleştirebilmek için okul tarafından organize edilen geziye ilişkin faaliyetlerin tümüdür” (Güngördü, 2002: 17) şeklinde ifade edilmiştir. “Geniş anlamıyla gezi- gözlem metodu, olayların meydana gelmiş olduğu ve bizzat devam ettiği mekanlara giderek gözlem yapmak, yerinde değerlendirmelerde bulunarak, olaylar arası korelasyonları saptamaktır” (Garipoğlu, 2001:14).

Çağlıyan ve Özhan (2004) gezi gözlem metodunun eğitsel ders gezileri olarak da bilindiğini ifade etmektedir. (Çağlıyan ve Özhan, 2004:1).

Dilimize saha gezisi (field trip) olarak da çevrilen bu terim Krepel ve Duval (1981:7) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır: “Okul tarafından düzenlenen ve eğitim amaçlı yapılan bir gezidir, öğrenciler bu gezi kapsamında eğitim materyallerini yerinde gözlemleyebilmek ve çalışmak, araştırmak amacıyla ilgili yerlere giderler, örneğin bir fabrika gezisi, bir şehir su deposu gezisi, bir kütüphane ya da bir müze gezisi vb.” Aynı yazarlar eş anlamlı olarak buna eğitici gezi (instructional trip), okul gezisi (school excursion, journey) de demektedirler (Akt. Michie, 1998:43).

Gezi gözlem metodunda gözlemin bir gezi ile birlikte yapılması söz konusudur. Bu gezinin kapsamı öğrencilerin yaş aralıklarına, çalışılacak konuya göre farklılaşabilmektedir. Örneğin ilkökul öğrencileri için düzenlenecek olan gezi gözlem çalışmasının uygulamaları ile üniversite öğrencileri ile yapılan bir gezi gözlem çalışmasının uygulama ayrıntıları aynı değildir. Gezi gözlem çalışmasının boyutları (içeriği ve kapsamı) ve okullarda görev yapan öğretmenlerin gezi gözlem metodunu uygularken öğrencilerden beklentileri değişmektedir. Dolayısıyla 6.sınıf öğrencilerinin gezi gözlem faaliyeti esnasındaki görev ve sorumlulukları üniversite öğrencilerinden farklıdır ve farklı olmalıdır.

Gezi gözlem metodunda saha önemli bir unsurdur. Lonergan ve Andresen’e göre saha nesnelere, olayların ve süreçlerin kendi doğal ortamlarında tecrübe ile öğrenilmesine olanak tanır (Akt. Lidstone, 2000:135). Bu doğrultuda Warburton ve Higgitt (1997:333), saha çalışmasına dayalı (dolayısıyla gezi gözleme dayalı) öğrenme metodunun öğrenme amaçlarına, yöntemlerine ve önemine göre çok çeşitlilik gösteren bir aktivite olduğundan söz eder. Onlara göre, saha çalışmasının sıkça tartışılan en büyük avantajı “gerçek” olması ve nesnelere doğal koşullarında gözlemlenmesidir. Saha çalışması, Lonergan ve Andresen (1988) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Dört duvar arasındaki sınıf ortamı dışında

herhangi bir saha ya da bölgede bir konuda öğrenme ilk elden tecrübe yolu ile gerçekleşir.” (Akt. Kent ve ark. 1997:314-315). Gold ve arkadaşları saha çalışmasının coğrafyanın kalbi olduğunu belirtirken (Akt. Fuller, 2006:215), Fuller ve ark., 2003 ve Kent ve ark. 1997’ye göre saha çalışması sadece temel, zaruri bir öneme sahip olmayıp hem akademisyenler hem de öğrenciler için oldukça etkili ve zevkli bir öğrenme ve öğretme biçimidir (Akt. Fuller, 2006:90).

Ezberden uzak yapılandırmacı yaklaşım Sosyal Bilgiler eğitim ve öğretiminde son derece önemli ve yararlıdır. Gezi gözlem metodu ise yine yapılandırmacı yaklaşım içinde düşünüldüğünde önemli bir yere sahiptir. Şöyle ki; yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme kısaca şu şekilde gerçekleşmektedir: Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme edinilen deneyimlerin geçmişteki deneyimler ile bütünleştirilmesidir (Marlowe ve Page’dan akt. Yurdakul, 2011:41). Önceki bilgiler ile yeni bilgiler arasında ilişki kurularak, her yeni bilginin var olan ile bütünleştirilmesi ve gerçek yaşama aktarılması beklenir. Öğrenen birey aktiftir, bilgiyi araştırır, yorumlar ve analiz eder, diğer bir deyişle bilgiden anlam çıkarır, bilgiyi yapılandırır ve böylece kendisini geliştirir. (Akgündüz’den akt. Akınoğlu, 2011:431,432). Yapılandırmacı yaklaşım tüm öğrenmelerin zihindeki bir yapılanma sonucu oluştuğu varsayımı üzerinde durur, bireyler öğrenilecek öğeleri daha önce öğrendikleriyle zihinlerine ilişkilendirerek yapılandırılır (Mirzaoğlu, 2010). Kısacası, bireyler öğrenmeyi kendilerine sunulan biçimi ile değil, zihinlerinde yapılandıkları biçimiyle gerçekleştirirler (Yaşar’dan akt. Mirzaoğlu, 2010: 139). “Bir bilgi ne kadar iyi sunulmuş olursa olsun, öğrenciler bir takım süreçlerde kişisel olarak bu bilgileri kullanmadıkça, geçmiş deneyimleriyle ilişkilendirmedikçe onları gerçekten öğrenmiş olmamaktadırlar” (<http://morpanet.com/yapilandirmaciyaklasimnedir>). Öğrencilerin eğitimlerinde öğretmenleri eşliğinde ya da eğitici gözetimi dışında bireysel olarak uygulayacakları gezi-gözlem metodu bir açıdan yapılandırmacı yaklaşımı hedef almaktadır.

Gezi-gözlem metodunda amaç ve avantajlar:

Sosyal bilgiler öğretiminde okullarda gezi gözlem metodunun uygulanması öğretimin ve öğrenmenin daha verimli hale getirilebilmesi amacıyla yapılmaktadır.

Sosyal bilgilerin kapsamı içerisinde tarih, coğrafya, felsefe, ekonomi, hukuk, sosyoloji, psikoloji, antropoloji vb. gibi insanı, toplumu, doğayı ilgilendiren pek çok alan yer almaktadır. Örneğin 6.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “Yeryüzünde Yaşam”, “İpek Yolu’nda Türkler”, “Ülkemizin Kaynakları” gibi ünitelerin tarihi, coğrafyayı ve ekonomiyi dolayısıyla sosyal bilgileri ilgilendiren konularında ve daha birçok konunun öğretilmesinde ve öğrenilmesinde gezi-gözlem metodundan yararlanılabilir.

Bununla birlikte Sosyal Bilgiler öğretiminde coğrafyaya ilişkin konuların incelenmesi için de gezi-gözlem metodu oldukça gereklidir. Nasıl ki fen bilgisi dersinde laboratuvar uygulamaları yapılmadan konular istenilen düzeyde öğretilemiyor ve öğrenilemiyorsa, örneğin coğrafya konularından yüzey şekillerinin incelenmesi ya da insanın fizikî ortama uyumu hususları da dış ortamda gözlenip incelenmezse yetersiz kalacaktır.

Gezi gözlem yönteminin avantajlarından biri de öğrenmeyi daha kalıcı hale getirmesidir. Gördüğümüz nesnelere unutmamız ezberlediklerimize göre daha uzun zaman alacaktır. “Beş duyumuzun öğrenmeye etkisi şöyledir: Görme duyusu: %75, işitme duyusu: %13, dokunma duyusu: % 6, koklama duyusu: %3, tat alma duyusu: %3.” (Küçükahmet’ten akt. Tomal 2004:2). Yüzdelerle değerlerden de anlaşılacağı üzere özellikle görme duyusunun

öğrenmedeki yeri ve önemi oldukça fazladır. Gezi gözlem metodu bu duyumuzdan önemli ölçüde yararlandığımız bir yöntemdir.

“Gezi yöntemini öğrencilerin yakın çevrelerini tanımaları, okulda kazandıkları bilgiler ile gerçek yaşam arasında ilişki kurmaları, bilgileri asıl kaynağından elde etmeleri amacıyla kullanılan bir öğretim etkinliği olarak tanımlayabiliriz.” (Erden:164).

Yukarıda da ifade edildiği gibi gezi gözlem metodunda gözlem gezi ile birlikte olmaktadır. Dolayısıyla gözlem bir gezi ile birlikte yapılacak ise bu şekildeki bir öğrenme metodu gezi gözlem yöntemi olarak adlandırılabilir.

Gezi gözlem metodu içerisinde yer alan gözleme biraz daha ayrıntılı bakılacak olunursa bunun Sosyal Bilgiler Eğitimi’ndeki önemi daha kolay anlaşılacaktır:

Gözlem, TDK *Türkçe Sözlük*, 2005:795’e göre “bir nesnenin, olayın veya bir gerçeğin, niteliklerinin bilinmesi amacıyla, dikkatli ve planlı olarak ele alınıp incelenmesi, müşahede”dir. Diğer bir deyişle gözlem “belli bir kimse, yer, olay, nesne, durum ve şarta ait bilgi toplamak için” belirli hedeflere yönelmiş bir bakış ve dinleyiştir.” (Özsoy’dan akt. Karasar, 2002:156).

İz bırak gözlem, diğer bir adıyla müşahedeyi bir olayı ya da konuyu en ince ayrıntısına kadar görme ve gözleme işi olarak tanımlamaktadır. Bunun da yerinde yapılan araştırma gezileri ile mümkün olacağından söz etmektedir. (İz bırak, 1969:7).

“Eğitim-öğretimde gözlem, varlık ve olayların kendi tabii ortamlarında planlı ve amaçlı olarak incelenmesi demektir.” (Çağlıyan ve Özkan, 2004).

Gözlemin sadece göz ile değil tüm duyu organları ile birlikte yapılabildiği ifade edilmiştir (Karasar, 2002:157). Gözlem ferdi olduğu gibi küme çalışması veya büyük grup çalışması olarak yapılabilir (<http://rehberim.net>).

Gezi ve gözlem yukarıdaki tanımlar doğrultusunda birbirlerini tamamlayan iki unsurdur. Sınıf ortamı dışındaki doğal ya da beşerî bir mekânı ziyaret etmek, bunu belirli bir amaç doğrultusunda görerek ve izleyerek gerçekleştirmek, bu esnada daha önce edinilmiş bilgi ve deneyimlerinden yararlanmak ve sonuçta da edindikleri tüm bilgileri sentezleyip görselleştirerek kalıcı hale getirmek bu yöntemin amaçlarını oluşturmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde coğrafya konularının yaşam ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Bunu sağlayacak yöntemlerden bir tanesi de gezi-gözlem yöntemidir. Genel olarak toplumun bilincinde bu dersle ilgili farklı bir anlayışın yer aldığı göze çarpmaktadır: Bir coğrafyacı içerisinde bulunduğu mekânın bütün dağlarının, nehirlerinin, ovalarının, yetiştirilen ürünlerinin, çıkartılan madenlerinin, illerinin, ilçelerinin isimlerini eksiksiz bilmek zorundadır. Bu inanış bir bakıma doğrudur ancak coğrafya sadece kuvvetli ezber gerektiren bir bilim dalı değildir. Bu nedenle okullarda, sosyal bilgiler dersleri içerisinde yer alan tarih, ekonomi vb. pek çok alan ile ilgili konuların yanısıra, özellikle coğrafya ile ilgili konuların öğrencinin içinde yaşadığı çevreyi, doğayı gözlemlemesi ile daha da pekişeceği, somut hâle geleceği şüphe götürmez bir gerçektir. Aksi takdirde öğrenme ezber dayalı kalacak ve ezberlenen bilgilerin unutulması da kaçınılmaz olacaktır.

Daha önce de ifade edildiği gibi gezi gözlem metodunda saha önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğal ortam, doğa ile iletişim içinde bulunmak öğrencilerin açık hava ile olan temasları, kapalı sınıf ortamlarından bir süreliğine bile olsa uzaklaşmış olmaları öğrencilerin motivasyonlarını arttıracaktır.

“Günümüz şartlarında eğitimin dört duvar arasından kurtarılarak bizzat yerinde uygulamalı olarak öğretilmesi aynı zamanda çağdaş eğitimin de bir gereğidir.”(Yılmaz, 1995).

Yılmaz ve Bilgi arazi çalışması kapsamındaki gözlem gezilerinin öğrencilere gerçek dünyayı görme imkanı sağladığını ifade etmektedirler (Yılmaz ve Bilgi, 2011:963). Gezi-gözlem metodunun eğitim-öğretim açısından birçok avantajları bulunmaktadır. Öğrencilerin sınıf ortamı dışında doğal çevrede yapacakları bir saha çalışması dersinde yaşayacakları olumlu ve olumsuz unsurlar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1. Öğrenciler İçin Saha Derslerinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri (Robson,2002)

<p>Olumlu Tarafları:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Bir coğrafya öğrencisi, bir coğrafyacı gibi hareket etmeyi ve coğrafyacı gibi düşünmeyi öğrenir. 2- Coğrafya bilgisi sınıf ortamından daha etkili olarak artar. 3- Coğrafya ile ilgili ve genel bilgiler bu yolla kuşaktan kuşağa aktarılabilir. Örneğin gözlem becerileri, problem çözme becerisi, saha araştırma yetenekleri, takım çalışması yapabilme, gruplar ve kişiler arası ilişki becerileri, veri toplama, zaman yönetimi, sunum becerileri, araçların kullanımı (bilgisayar, anketler, mülakatlar, haritalar, istatistikler) artar. 4- Araştırma faaliyetleri yapabilmek konusunda gerçekçi bir yaklaşım edinilir. 5- Katılımcı öğrenci projeleri sayesinde öz saygı ve öz değerlilik elde edilir. 6- Saha dersleri ile olumlu ve zevkli bir öğrenme deneyimi kazanılır. 7- Coğrafi dünyayı anlamak konusunda ilgi, merak ve anlayışta artış sağlanır. 8- Okul dışındaki çevrenin araştırılması sayesinde yaşayarak, tecrübeye dayalı bir öğrenme sağlanır. 9- Araştırma için gereken kararları alma konusunda bireysel sorumluluk kazanılır. 10- Saha dersleri ile öğrenci olumlu ve zevkli bir öğrenme deneyimi kazanır. 11- Saha dersleri coğrafi dünyayı anlamak konusunda ilgi, merak ve anlayışta artış sağlar. 12- Okul dışındaki çevrenin araştırılması sayesinde yaşayarak, tecrübeye dayalı bir öğrenme imkanı sağlanır. <p>Olumsuz Tarafları:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Yüksek finansal maliyet gerekebilir, öğrenciler saha dersleri için ödemede bulunabilirler. 2- Öğrenciler saha dersleri esnasında fiziksel ve zihinsel olarak tükenebilirler. 3- Saha dersleri uygun olmayan zamanlarda yapıldığında, öğrenciler dinlenmek ve tatil için ayıracakları vakti çalışma ile geçirirler. 4- Saha derslerinin düşük kalitede olması: Örneğin bazı arazi çalışma programları yeterli derecede organize edilmemiştir. -Bazı öğrenciler saha çalışmalarından çok az bir geri dönüş alır. -Sağlık ve güvenlik riskleri olabilir. 5- Fırsat eşitliğinin noksanlığı: <ul style="list-style-type: none"> -Örneğin bedensel açıdan engelli olan öğrencilerin saha çalışmalarına diğerleri ile eşit bir şekilde katılmalarına fırsat verilmemesi (özellikle deniz aşırı saha çalışmaları için). -Saha dersleri için oldukça engebeli, sarp, kayalık araziye sahip çevrelerin seçilmesi, yürüme ve tırmanmanın gerekli olması, bedensel açıdan güçlülük, kuvvetlilik gerektirmesi gibi unsurlar bazı saha derslerinin öğrencilerin bir kısmının fiziksel yeterliliklerine uygun olmamasına neden olabilir.
--

Yukarıda ifade edilen olumlu yönlerin yanında tüm olumsuz yönlerine rağmen gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitiminde uygulanması gerekliliği konusunda eğitimci ve coğrafyacılar görüş birliği içerisinde (Doğanay, 1993:127; Büyükkaragöz ve Çivi, 1999: 91, akt. Çalışkan, 2008:5).

Bu çalışmanın amacı, İstanbul Üniversitesinde öğrenim görmekte olan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin şimdiye kadar olan öğrenim hayatları boyunca gezi-gözlem çalışmalarında faaliyet gösterip göstermedikleri diğer bir deyişle gezi gözlem çalışmalarına katılıp katılmadıkları, bunu eğitimlerinin hangi aşamasında yaptıkları, gezi-gözlem metodunu uygulamanın kendilerine kazandırdıkları ve bu zamana kadarki öğrenim hayatları boyunca gezi gözlem metodunun eğitimlerindeki yeri konusunda bilgi sahibi olmak ve edinilen bilgiler (fikirler) doğrultusunda ülkemizde ilkökul, orta öğretim ve yüksek öğretimde sosyal bilgileri ilgilendiren derslerden coğrafya derslerinde gezi gözlem metodunun gerekli olup olmadığı konularında bazı çıkarımlarda bulunmaktır.

YÖNTEM

Bu çalışmada İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programında okuyan 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin doğaya olan ilgileri ile bağlantılı olarak eğitimlerinde gezi-gözlem metodunun uygulanmasından yararlanma düzeylerini öğrenmek amacı ile 21 sorudan oluşan bir anket çalışması düzenlenmiştir. Bu çalışmada tarama yöntemi uygulanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2002:77). Bu doğrultuda çalışma grubuna yönelik olarak araştırmacı tarafından iki uzman görüşü alınarak hazırlanan anket soruları çalışmanın verileri olarak değerlendirilmiştir. Anket verileri katılımcıların yaş, cinsiyet bilgileri, okudukları lise türü, üniversite eğitimlerinin kaçınıcı yılında oldukları hakkında 5 soruluk demografik bilgiler bölümünden, yine 6 sorudan oluşan, öğretmen adaylarının doğa konusundaki ilgi ve görüşlerini içeren bir bölüm ile 9 soruyu içeren, çalışma grubunun gezi-gözlem metodundan yararlanma durumlarını sorgulayan bölümden oluşmaktadır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 16.0 programından yararlanılmıştır. Uygulanan bu program çerçevesinde bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan ve İstanbul Üniversitesi 2.,3., ve 4.sınıflarında okuyan 123 Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı öğrencisi ile yapılan anket çalışmasında öğrencilerin %53.3'ü erkek, %46.7'si bayan öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş aralıkları 19 ile 31 arasında değişmekte ve öğrencilerin %73.3'ü 20-22 yaş aralığında, %20'si 23-25 yaş aralığında, geri kalanları 19, 28-31 yaş aralıklarında yer almaktadır.

Anketi yanıtlayanların %62.8'i düz liseden, %16.5'i Anadolu liselerinden, %6.6'sı süper lise ve %4.1'i yabancı dil ağırlıklı liselerden, %7.4'ü açık liseden, geri kalanları ise meslek, imam hatip liseleri ve kolejden mezun olmuşlardır.

BULGULAR

Anket sorularına yanıt veren Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yaşantılarında gezi gözlem metodundan yararlanma durumlarını inceleyen bulgular tablolar halinde açıklanmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenim yaşantıları boyunca eğitimleri eşliğinde gezi gözlem çalışması yapma durumları incelendiğinde, 123 öğrenciden soruya yanıt veren 120 öğrencinin 63'ü yani %51.2'si bu metodu eğitimleri eşliğinde uyguladıklarını ifade etmiş, 57 öğretmen adayı ise diğer bir deyişle %46.3'ü hayır yanıtını vermiştir.

Gezi gözlem çalışması yaptıysanız öğrenim hayatınızın hangi dönemindeydi? sorusuna yanıt veren 120 öğrencinin %25.0'i ilkökulda, %23.3'ü ortaokulda, %22.5'i lisede, %10'u üniversite 1.sınıfta, %2.5'i üniversite 2.sınıfta, %6.7'si üniversite 3.sınıfta, %0.8'i üniversite

4.sınıfta, dolayısıyla %19'u üniversite yaşamlarında bir eğitmen eşliğinde gezi-gözlem metodu ile tanışmışlardır.

Bu çalışmada öğrencilerin coğrafya derslerindeki başarı durumları, bunu sorgulayan anket sorusuna verdikleri yanıt ile sınırlıdır. Öğrencilerin başarı durumları incelendiğinde %11.3'ü 50-65 puan aralığında, %39'u 66-84 puan aralığında, %34.9'u 85-100 puan aralığında olduklarını ifade etmişlerdir.%14.8'i ise hiç yanıt vermemiştir.

Doğayı gözlemekle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya derslerindeki başarı durumlarının birbirlerine olan etkisi araştırıldığında aralarındaki ilişki tablo 2'de gösterilmiştir. Aşağıdaki tabloya göre $\chi^2(1)=4,021$, $p<0,05$ olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrenciler Arasında Doğa Gözleminin Coğrafya Ders Başarı Durumuna Etkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Ders Başarısı Artışına Etkisi		Toplam	X ²	Sd	p
		Evete	Hayır				
		Evete	Hayır				
Doğayı	Evete	74	15	89	4,021	1	,045
Gözlemleyenler	Hayır	3	3	6			
Toplam		77	18	95			

Tablo2'de görülen tek örneklem χ^2 testi sonucuna göre soruya yanıt veren 95 öğrenci bulunmaktadır ve doğayı gözlemleyenlerin 74'ü gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarılarını arttırdığını düşünmektedir. Doğayı gözlemekle gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarıyı etkilemesi arasında 0,045 şeklinde bir sayı tespit edilmiştir. Doğa yayını okuma doğaya ilgiyi gerektirir. İlgi ise gözlem gücünü artırır. Bu doğrultuda Tablo 3'de doğa ile ilgili yayınlar okumak ile gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarılarını arttırmasının birbirleri ile ilişkisi var mıdır? sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Öğrenciler Arasında Doğa İle İlgili Yayın Okumanın Coğrafya Ders Başarı Durumuna Gezi Gözlem Metodu Açısından Etkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Ders Başarısı Artışına Etkisi		Toplam	X ²	Sd	p
		Evete	Hayır				
		Evete	Hayır				
Doğa ile	Evete	59	8	67	6,996	1	,008
İlgili Yayın Okuyanlar	Hayır	16	9	25			
Toplam		75	17	92			

Yukarıdaki tabloda doğa ile ilgili yayınları okumak ile gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarılarını arttırdığı düşüncesi arasında bir ilişki bulunmaktadır. Tablo 3'e göre $\chi^2(1)=6,996$, $p<0,05$ şeklindedir. Doğa yayını okumak ile gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarılarını arttırması arasındaki ilişki 0,008 olarak hesaplanmıştır. Tablo 3'de verilen tek örneklem χ^2 testi sonucu incelendiğinde bazı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin doğa ile ilgili yayın okuma durumlarına göre, gezi gözlem metodunun coğrafya ders başarılarını arttırıp arttırmadığı sorusunu yanıtlayan 92 öğrenciden 59'u bu soruya evet demiştir. Buna göre doğa yayını okuyan öğrenciler içinde 59 kişi gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarılarını arttırdığını düşünmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Şu Anda Coğrafya Derslerindeki Ortalama Başarı Durumları ile Doğa Gözlemi Yapmaları Arasındaki İlişkiyi Gösteren İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

Puan	Doğa Gözlemi	N	X	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
Ortalama	Evet	100	79,21	10,203	1,020	3,735	103	,000
Başarı Puanı	Hayır	5	61,20	16,574	7,412			

Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin diğer bir deyişle sosyal bilgiler öğretmen adaylarının şu anda coğrafya derslerindeki başarıları ile doğa gözlemi yapma durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için ilişkisiz grup t testi uygulanmıştır. Tablo 4'de gösterilen t testi sonucuna göre doğayı gözlemek ile coğrafya derslerindeki ortalama başarı durumu arasındaki ilişki 0,000 olarak tespit edilmiştir. $t(103)=3,74$, $p<0,001$ olarak bulunmuştur. Doğayı gözlemleyenlerin başarı ortalaması olan $X=79,21$, doğayı gözlemlemeyenlerin başarı ortalaması olan $X=61,20$ 'ye göre daha yüksektir. Bu bulguya göre doğayı gözlemleyenlerin coğrafya derslerindeki başarıları artmaktadır. Yukarıdaki bulgular araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğaya olan ilgileri ile bağlantılı olarak, gezi gözlem metodunun, anket uygulamasına katılan öğretmen adaylarının sosyal bilgiler eğitimi içerisindeki alanlardan birini oluşturan coğrafyaya ilişkin başarılarına etkilerini göstermektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde bu yöntemin yeri konusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır. Bunlar tablo 5,6,7'de incelenecektir.

Anket uygulamasına katılan öğrencilerden öğrenim hayatları boyunca eğitimleri eşliğinde arazi (çevre) incelemesine yönelik gezi gözlem çalışması yapanların bu methodan coğrafya derslerinde yararlanma durumları tablo 5'te sorgulandığında 0.000 olarak bulunan olumlu yönde bir farklılık tespit edilmiştir (Tablo 5). Aşağıda tablo 5'de $\chi^2(1)=26,486$, $p<0,05$ ilişkisi bulunmuştur. Bu da araştırmanın lehinedir. Bu soruya çalışma grubu içinden 111 öğrenci yanıt vermiştir. Eğitimleri eşliğinde gezi gözlem yapan öğrencilerden 48'i yani %43,2'si bu methodan coğrafya derslerinde yararlanmıştır. Ancak 14 kişi diğer bir ifade ile %12,6'sı yararlanamamıştır.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Öğrenim Hayatları Süresince Eğitimcileri Eşliğinde Arazi(Çevre)ye Yönelik Gezi Gözlem Çalışması Yapanların Bu Metoddan Coğrafya Derslerinde Yararlanma Durumlarını Gösteren Ki-Kare Testi Sonuçları

		Gezi-Gözlem Metodundan Coğrafya Derslerinde Yararlanma Durumu		Toplam	X ²	Sd	p
		Evet	Hayır				
Eğitmen	Evet	48	14	62			
Eşliğinde	Hayır	14	35	49			
Gezi					26,486	1	,000
Gözlem							
Toplam		62	49	111			

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Öğrenim Hayatları Süresince Gezi Gözlem Çalışmasını En Az Bir Kez ve Üzeri Yapanların Bu Metoddan Coğrafya Derslerinde Yararlanma Durumlarını Gösteren Ki-Kare Testi Sonuçları

		Gezi-Gözlem Metodundan Coğrafya Derslerinde Yararlanma Durumu		Toplam	X ²	Sd	p
		Evet	Hayır				
	1 defa	6	7	13			
Gezi Gözlem	2 defa	14	4	18			
çalışmasını	3 defa	12	2	14			
en az 1 kez	4 defa	6	1	7			
ve üzeri	5 ve	19	0	19	53,889	5	,000
yapanlar	üzeri						
	hiç	4	30	34			
Toplam		61	44	105			

Yukarıdaki tabloya göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarından, ilkokuldan başlayıp şu an üniversitede devam eden öğrenim yaşantıları boyunca gezi gözlem metodu ile en az 1 kez ve üzeri karşılaşanların bu metoddan coğrafya derslerinde yararlanma durumları arasında yapılan ki-kare testi sonucu tablo 6'ya göre $\chi^2(5)=53,889$, $p<0,05$ 'dir. Bu durumda birbirlerini olumlu açıdan etkilemektedirler. Diğer bir deyişle gezi gözlem metodu ile öğrenimleri süresince 1 defadan fazla karşılaşanların büyük çoğunluğu bu metoddan coğrafya derslerinde yararlanmıştır.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Gezi Gözlem Metodunun Coğrafya Konularını Anlamak Konusunda Yararlı Olduğunu Düşünenler ile Bu Metodu Uygulayanların Coğrafya Dersinde Başarılarının Arttığı Düşüncesi Arasındaki İlişkiyi Gösteren Ki-Kare Testi Sonuçları

		Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Derslerinde Başarıyı Arttırma Düşüncesi		Toplam	X ²	Sd	p
		Evet	Hayır				
Gezi Gözlem Metodunun Coğrafya Konularını Anlamadaki Yararlılığı	Evet	74	13	87			
	Hayır	2	3	5	6,682	1	,010
Toplam		76	16	92			

Yukarıdaki tabloya göre gezi gözlem metodunun coğrafya konularını anlamadaki yararlılık durumunun coğrafya derslerindeki başarı ile ilişkisi sorgulandığında, soruya 92 öğrenci yanıt vermiştir. Aralarındaki ilişki 0,010 olarak bulunmuştur. Tablo 7'ye göre $\chi^2(1)=6,682$, $p<0,05$ 'dir. Buna göre gezi gözlem metodunun coğrafya konularını anlamada yararlı olduğunu düşünenlerin sayısı 92 kişi arasında 74 kişidir diğer bir deyişle toplamın %80,4'üdür ve öğrenciler bu metodun coğrafya derslerindeki başarıyı arttırdığını düşünmektedirler.

Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel olarak yani eğitmen olmaksızın tek başına ya da ailesi veya arkadaşları ile gezi gözlem çalışması yapma durumları incelendiğinde, soruya yanıt veren 117 öğrenciden 89'u yani %72,4'ü evet diyerek bu metodu bireysel olarak uyguladıklarını ifade etmiş, 28 öğrenci ise diğer bir deyişle %22,8'i hayır yanıtını vermiştir. Bireysel gezi-gözlem yapmak ile bu metodun coğrafya dersindeki başarıyı arttırması arasında bir ilişki var mıdır? Bu sorunun yanıtı tablo 8'de gösterilmektedir. Tabloya göre, uygulanan ki-kare testi sonucu aralarındaki ilişki 0,002 şeklinde tespit edilmiştir. $\chi^2(1)=10,036$, $p<0,05$ 'dir. Bireysel gezi gözlem yapan 65 öğrenci yani %87,8'i derslerindeki başarının arttığını belirtirken, sadece 9 öğrenci diğer bir deyişle %12,2'si bireysel gezi gözlem yaptığı halde başarılarında artış olmadığını belirtmiştir. Buna göre bireysel gezi-gözlem yapmak ile bu metodu uygulamanın coğrafya dersindeki başarıyı arttırdığı görülmektedir.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrenciler Arasında Bireysel Gezi Gözlemin Coğrafya Ders Başarı Durumuna Etkisine Yönelik Ki-Kare Testi Sonuçları

		Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Ders Başarısı Artışına Etkisi		Toplam	X²	Sd	p
		Evet	Hayır				
Bireysel Gezi Gözlem	Evet	65	9	74	10,036	1	,002
	Hayır	12	9	21			
Toplam		77	18	95			

Bireysel gezi-gözlem yapmak ile öğrencilerin şu anda coğrafya dersindeki başarı durumu arasında bir ilişki var mıdır? Bu sorunun yanıtı da tablo 9’da gösterilmektedir. Tabloya göre, uygulanan ilişkisiz grup t testi sonucuna göre araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel gezi gözlem yapması ile şu anda coğrafya dersi başarı durumu arasında 0,003 olarak tespit edilen bir değer bulunmuştur. Diğer bir ifade ile $t(101)=3,04$, $p<0,001$ ’dir. Buna göre bireysel gezi gözlem yapanların başarı ortalaması olan $X=80.26$, bireysel gezi gözlem yapmayanların başarı ortalaması olan $X=72.68$ ’e göre daha yüksektir. Bu bulgu bireysel gezi gözlem yapmanın şu anda coğrafya derslerindeki başarı durumunu olumlu yönde etkilediği şeklinde de yorumlanabilir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrenciler Arasında Bireysel Gezi Gözlemin Şu Anda Coğrafya Ders Başarı Durumuna Etkisine Yönelik İlişkisiz Grup t Testi Sonuçları

Puan	Bireysel Gezi Gözlem	N	X	SS	SH_x	t testi		
						t	Sd	p
Ortalama Başarı Puanı	Evet	78	80,26	9,837	1,114	3,045	101	,003
	Hayır	25	72,68	13,524	2,705			

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ilkokuldan şu anda üniversitedeki eğitimlerine kadar olan süreçte gördükleri eğitim-öğretim aşamalarında gezi gözlem metodunun yer alıp almadığı incelenmiştir. Bunun yanında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenimleri süresince derslerinde daha çok coğrafya konularında gezi gözlem metodundan, öğrenmeye yardımcı bir unsur olarak yararlanma durumları da incelenerek bu metodun eğitimlerindeki yerine ve önemine değinilmiştir.

Bu araştırmada İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilgiler lisans programının 2.,3., ve 4. sınıfında okuyan öğrencilere yönelik olarak düzenlenen anket çalışmasından elde edilen bulguya göre sosyal bilgiler öğretmen adaylarının diğer bir deyişle öğrencilerin % 51.2'si öğrenim hayatları boyunca eğitimleri eşliğinde gezi gözlem çalışmasında bulunmuşlar, %46.3'ü ise şu ana kadar öğrenim hayatları boyunca eğitimleri eşliğinde gezi gözlem yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre çalışma grubunun yaklaşık yarısına eğitimlerinde gezi gözlem metodu uygulanmış, yarısına ise uygulanmamıştır. Diğer bir deyişle gezi gözlem metodunu eğitimleri süresince hiç görmemiş ya da bu metodun eğitimleri tarafından hiç yararlandırılmamış olan sosyal bilgiler öğretmen adayları diğer bir deyişle geleceğin sosyal bilgiler öğretmenlerinin oranı %46.3'dür. Bu da göstermektedir ki okullarımızda eğitimler eşliğinde yapılan gezi-gözlem faaliyetleri yeterli oranda gerçekleşmemektedir. Çetin ve arkadaşlarının çalışmasında gezi-gözlem metodunun Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından sık kullanılan bir metod olmadığı belirtilerek öğrencilerin eğitimlerinde öğretmenlerin bu metodun öğrencileri yeterince yararlandırmadıkları ifade edilmiştir (Çetin ve ark. 2010:174). Yazarların bu sonucu bulgumuzu bir yönden desteklemektedir. Ancak Çetin ve arkadaşlarının çalışması Sınıf ve Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gezi gözlem yöntemi ile ilgili düşüncelerini ve bu metodu uygulama durumlarını araştırırken, yaptığımız çalışmada adı geçen çalışmadan farklı olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri araştırılmayıp, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kısaca öğrencilerin bu metodun eğitimleri süresince yararlanma durumları, bu metodun coğrafya öğrenimlerine olan etkileri araştırılmıştır.

Anket sonuçlarına göre doğa gözlemi yapan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının diğer bir deyişle öğrencilerin büyük çoğunluğu gezi gözlem metodunun coğrafya derslerindeki başarıda etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sonuçta gözlem yapmak coğrafya derslerindeki başarıda oldukça önemlidir.

Diğer bir sonuca göre öğrencilerin eğitim-öğretim hayatlarında sadece gezi gözlem metodunun uygulanması yeterli değildir. Öğrencilerde, gözlemlemeye istekli olmak, gözlem yapmayı sevmek, doğa ile ilgili olmak ve doğa ile ilgili yayınları takip etmenin de coğrafya derslerindeki başarıyı gezi gözlem metodu ile birlikte arttırdığı görüşü öne çıkmaktadır. Doğa ile ilgili yayın okuyanların doğaya ilgisinin olduğu varsayımından hareketle doğa ile ilgilenen kişinin etrafını daha fazla gözlemlediği düşünülebilir. Bu düşünce doğrultusunda doğa ile ilgili yayın okuyarlardan büyük bir oran gezi gözlem metodunun coğrafya ders başarısındaki artışta olumlu etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Doğa gözlemi yapmak öğrencilerin coğrafya derslerindeki başarı durumlarını arttırmaktadır.

Eğitmenleri tarafından gezi gözlem metodu uygulanan sosyal bilgiler öğretmen adayları diğer bir deyişle öğrencilerden coğrafya derslerinde başarılı olanlarının sayısı gezi gözlem metodu uygulanmayan öğrencilere göre fazla bulunmuştur.

Yapılan anket sonuçlarına göre, gezi gözlem metodunun coğrafya eğitiminde daha etkin ve verimli olması için gerekli olan rehber(öğretmen, doküman yani yazılı kaynak, yayın, kitap, dergi vb.) gibi unsurların yanısıra öğrencinin doğa ile ilgili, doğaya meraklı olması, doğa sevgisine sahip olması, dolayısıyla doğa ile ilgili konuları takip eden bir öğrenci profili taşıması gerektiği tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına diğer bir deyişle öğrencilere gezi gözlem metodu öğrenim hayatları boyunca 1'den fazla uygulandığında, çoğunluğunun bu metodun coğrafya derslerinde yararlandığı tespit edilmiştir.

Anket sonuçlarına göre gezi-gözlem metodu sosyal bilgiler dersleri içerisinde yer alan

coğrafya konularını anlamayı ve öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.

Diğer bir sonuç da öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun bu metodun coğrafya derslerindeki başarılarında önemli bir rol oynadığı bilincini taşımalarıdır. Anket sonuçlarına göre gezi gözlem metodunun uygulanması öğrencilerin coğrafya derslerindeki başarılarını arttırmaktadır.

Bununla birlikte bulgularımızda bir diğer göze çarpan durum ise bireysel gezi gözlem yapan öğrencilerin oranının %72.4 olması yani 117 öğrenciden 89'unun okul gözetimi dışında, eğitimsiz şekilde gezi gözlem yapmasıdır.

Herhangi bir eğitmen gözetiminde olmaksızın öğrenci tarafından rehbersiz olarak yapılan bireysel gözlemin bile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimlerinde başarıyı arttırmada olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Güngördü 2002 ve Krepel ve Duval 1981'de ifade edildiği üzere gezi gözlem metodunun eğitim amaçlarını gerçekleştirmek için sadece okul tarafından organize edilen bir yöntem olduğu (Güngördü, 2002:17, Krepel ve Duval, 1981:7) tanımı yapılandırmacı yaklaşımdan düşünüldüğünde ve bulgularımıza göre yetersiz kalmaktadır. Gezi gözlem metodunun uygulanmasının sadece okul ve rehber öğretmen ile sınırlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda gezi-gözlem, metod olarak okullarda uygulanan bir yöntem olmakla birlikte, yapılandırmacı yaklaşımda düşünüldüğünde, eğitici gözetimi dışında okul harici bireysel olarak da uygulanabilmektedir. Buna göre gezi gözlem metodunun tanımı, yöntemin uygulanabilirliği doğrultusunda eksik kalmaktadır. Dolayısıyla bu metod yalnızca okul gözetiminde uygulanabilen bir yöntem değil, okul gözetimi dışında da uygulanabilecek bir yöntem olarak düşünülebilir. Sonuçta insanlar yaparak, yaşayarak edindikleri bilgileri zihinlerinde daha kalıcı şekilde bulundururlar. Bu, öğrencilerin eğitim ve öğretimleri açısından ele alındığında gezi gözlem metodunun önemi ortaya çıkmaktadır. Kısaca gezi gözlem metodu sosyal bilgiler içerisinde yer alan coğrafya eğitiminin daha etkin ve verimli olmasını sağlayan yardımcı unsurlardan biridir.

KAYNAKÇA

- Akgündüz, D. (2010). Öğrenme-Öğretme Süreçleri, Doktora Ders Ödevi, İstanbul.
- Akınoğlu, O. (2011). Yapılandırıcılık, Ed. Behçet Oral, Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Büyükkaragöz, S., Çivi, C. (1999). Genel Öğretim Metotları (Öğretimde Planlama ve Uygulama), Beta Yay., İstanbul.
- Çağlıyan, A. ve Özcan, B. M. (2004). Coğrafya Öğretiminde Gezi Gözlem Yönteminin Öğrenmede Etkililiğinin Değerlendirilmesi. XII. Eğitim Bilimleri Kongresi (15-18 Ekim 2003), Gazi Üniv.C:IV, s.2344-2360, Antalya.
- Çalışkan, O. (2008), "Flüvyal Jeomorfoloji Konularında Gezi Gözlem Metodu ve Değerlendirilmesi", Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Ankara.
- Çetin, T., Kuş, Z., Karatekin, K. (2010). Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gezi-Gözlem Yöntemine İlişkin Görüşleri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 2, 158-180.
- Doğanay, H. (1993). Coğrafyada Metodoloji: Genel Metotlar ve Özel Öğretim Metotları. M.E.B. Yayınları:187, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Erden, M. (tarihsiz). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Alkım Yayınları, Ankara.

- Fuller, I., Gaskin, S., Scott, S. (2003). Student Perceptions of Geography and Environmental Science Fieldwork in the Light of Restricted Access to the Field, Caused by Foot and Mouth Disease in the UK in 2001. *Journal of Geography in Higher Education*, vol.27, no.1, pp.79-102.
- Fuller, I.C. (2006). What is the value of fieldwork? Answers from New Zealand using two contrasting undergraduate physical geography field trips. *New Zealand Geographers*, vol.62, pp.215-220.
- Fuller, I., Edmondson S., France, D., Higgitt, D., Ratinen, I. (2006). International Perspectives on the Effectiveness of Geography Fieldwork for Learning. *Journal of Geography in Higher Education*, vol.30, no.1, pp.89-101.
- Gariipoğlu, N. (2001). Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi ve Öğretimindeki Yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:3, Cilt:2, s.13-30, İstanbul.
- Gold, J.R., Jenkins, A., Lee, R., Monk, J.R., Riley, J., Shephard, I., Unwin, D. (1991). *Teaching Geography in Higher Education: a manual of good practice*, Special Publications no.24, Oxford University Press., Blackwell, London.
- Güngördü, E. (2002). Eğitim Fakülteleri İçin Coğrafyada Öğretim Yöntemleri İlkeler ve Uygulamaları. Nobel Yay.,Ankara.
- İzbırak, R. (1969). Coğrafi Araştırma Gezileri ve Hazırlıkları, Ankara Üniv.Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:2, Ankara.
- Karasar, N. (2002). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Nobel Yay.Ankara, Ekim 2002.
- Kent, M., Gilbertson D., Hunt, C.O. (1997). Fieldwork in Geography Teaching: a critical review of the literature and approaches. *Journal of Geography in Higher Education*, Vol.21, No.3, pp.313-332.
- Krepel, W.J. ve Duvall, C.R. (1981). *Field Trips: A guide for planning and conducting educational experiences*, Washington DC: National Education Association.
- Küçükahmet, L. (2000). Öğretimde Planlama ve Değerlendirme, Nobel Yay. Ankara.
- Lidstone, J. (2000). Learning in the field: an experience for teachers and students alike . In R.Gerber and G.K.Chuan (eds.):*Fieldwork in Geography:Reflections, Perspectives and Actions*, pp.133-143. Kluwer Academic Publishers,Netherlands.
- Lonergan, N. ve Andresen L.W. (1988). Field Based Education:some theoretical considerations. *Higher Education Research and Development*, 7, pp:63-77.
- Marlow, A.B., Page, L.M. (1998). *Creating and sustaining the constructivist classroom*, Corwin Press, California.
- Michie, M. (1998). Factors in fluencing secondary science teachers to organise and conduct field trips. *Australian Science Teacher's Journal*, 44(4), pp.43-50.
- Mirzaoğlu, D. (2010). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşım, Ed.Mürüvvet Bilen, Eğitimde İlke ve Yöntemler, Betik Kitap, Ankara.
- Özsoy, Y. (1970). Eğitimde Öğrencileri Tanıma Teknikleri. Ankara: Ayrancı Tezel Sokak Tezel Apt.5/6.
- Robson, E. (2002). An Unbelievable Academic and Personal Experience: issues around teaching undergraduate field courses in Africa. *Journal of Geography in Higher Education*, Vol.26, No.3, pp.327-344.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara.

- Tomal, N. (2004). Lise Coğrafya Öğretmenlerimizin Kullandıkları Öğretim Yöntemleri. Milli Eğitim Dergisi. Sayı 162, Bahar 2004.(http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/162/tomal.htm, son erişim tarihi: 23 Temmuz 2013.
- Warburton, J., Higgitt, M. (1997). Improving the Preparation for Fieldwork with 'IT':two examples from physical geography. Journal of Geography in Higher Education, vol.21, no.3, pp.333-347.
- Yaşar, Ş. (1998). Yapısalcı Kuram ve Öğrenme-Öğretme Süreci, VII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri,s.1-7, Konya.
- Yılmaz, C.(1995) Coğrafya Eğitiminde Arazi Tatbikatlarının Önemi ve Bir Uygulama Örneği, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:10, 287-307, Samsun.
- Yılmaz, C. ve Bilgi, M.G. (2011). Aday Öğretmenlerin Coğrafya Arazi Çalışmalarına Bakışı, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Sayı:11(2), 961-983.
- Yurdakul, B. (2011). Yapılandırmacılık. Ed. Ö.Demirel: Eğitimde Yeni Yönelimler, 39-66. Pegem Akademi, Ankara.
- http://www.morpanet.com/yapilandirmaciyaklasimnedir_1_29.htm (erişim tarihi: 02.05.2013)
- <http://rehberim.net/forum/planlar-263/83356-gezi-gözlem-metodu.html> (erişimtarihi: 04.04.2013)

